

EESTI ÜHISKONNA KULUTUSED MUUSIKALE 2018–2020

MUSIC
ESTONIA

SISUKORD

Eessõna	1
Lühikokkuvõte	3
Sissejuhatus	9
Kulutused muusikale Eestis 2018–2020	15
Autoritasud ja muusika kirjastamine	19
Salvestatud muusika	25
Kontserdikorraldus	31
Loovtöö, loometoetused ja artistitulud	37
Tegevus- ja muud toetused	43
Toetused koondatud	47
Kulutused KEOde vahendatud litsentsidele	51
Muusikavaldkonna andmepilt tulevikus – võimalused ja väljakutsed	53

EESŌNA

Mõistmaks muusikamajandust ja valdkonna kogumahtu, on vaja usaldusväärseid ja täpseid andmeid. Kui palju kulutavad inimesed muusika tarbimisele? Kust ja kui palju valdkonda raha tuleb? Kui palju on toetusi, kui palju laekub erasektorist? Kuidas tulevikus parandada muusikasektorit kirjeldavate andmete kvaliteeti ning aidata kaasa informeerituma kultuuripoliitika kujundamisele ja läbimõeldumate otsuste langetamisele? Need on küsimused, millele oleme antud projekti käigus vastuseid otsinud. Maailma tabanud järjestikused kriisid on andnud meile tungiva vajaduse muusikamajanduse paremaks mõistmiseks, andmete kvaliteetsemaks ja kiiremaks kättesaamiseks ning hindamiseks. Meie ees on avanenud pikk kuid äärmiselt vajalik teekond kogu valdkonna vaates, kus teadmispõhine juhtimine on üks valdkonna taastumise ja edasiarengu põhialuseid. Eesoleva aruande toel teeme sellega algust. Arenduskeskusena oleme valmis valdkonna paremasse andmestikku igakülgselt edasi panustama ja tänane kultuuriministeeriumi, kollektiivseid esindusorganisatsioone ning muusikaettevõtteid senise väga hea ja tulemusliku koostöö eest.

Ave Tõlpt, Music Estonia tegevjuht

LÜHI- KOKKUVÕTE

Muusikamajanduse mõistmiseks andmepiltide kaudu on tarvis kahte vaadet – nõudluse vaade ehk kui palju ühiskond kulutab muusika kuulamisele ja kasutamisele ning pakkumise vaade ehk kui palju Eesti muusikasektor loob väärtust ja teenib tulu muusika loomise, levitamise, müügi ning muusikaga seonduvate teenuste pakkumisega. **Käesolev aruanne kajastab nõudluse vaadet ning vastab küsimusele: millised on Eesti ühiskonna kulutused muusikale.** Vaatluse all on aastad 2018, 2019 ja 2020 ning seega peegeldub tervikpildis ka esimene COVIDi kriisist mõjutatud aasta.

MUUSIKAVALDKONA LIIGITUS

Muusikavaldkond on käesolevas aruandes liigitatud peamiste muusika väljendusvormide ja muusikale tehtavate kulutuste liikide alusel viieks peatükiks: (1) autoritasud ja muusika kirjastamine; (2) salvestatud muusika; (3) kontserdikorraldus; (4) loovtöö, loometoetused ja artistitulud; ning (5) tegevus- ja muud toetused. Aruande skoobist on väljas kulutused muusikaharidusele ja -harrastusele, muusikainstrumentidele ning muusikatehnoloogiale – nende sektorite analüüs jääb edasiste aruannete ja uuringute teha.

ANDMED

Käesolev aruanne tugineb üldjoontes avalikult kättesaadavatele koondandmetele, mida on täpsustatud asutuste abiga, kes andmeid koguvad ja avaldavad. Ainsa erandina pärinevad salvestatud muusika tarbimismahtude arvutamise aluseks olevad andmed muusikatootjate esindusorganisatsiooni IFPI Soome esinduselt ning on hinnangulised. Aruandes avalduv andmepilt ei ole täielik, kuna mitmete kulutuste liikide kohta puuduvad koondandmed ning mõned koondandmed ei ole suure tõenäosusega täielikud. Näiteks puuduvad koondandmed füüsiliste albumite (CD-d, vinüülid jm) soetamisele tehtud kulutuste, erasündmuste käigus toimuvate kontsertide ning muusika otselitsentseerimisele tehtud kulutuste kohta. Piletitele tehtud kulutuste arvutamiseks valitud EAÜ andmetel tuginev meetod pole täielik, kuid on ametlikult kättesaadavate andmete piires kõige laiema haardega. Olulised kultuuri- ning sh ka muusikategevuste toetajad on kohalikud omavalitsused, kuid nende toetuste eraldised pole tänase seisuga kättesaadavate andmete alusel valdkondlikult eristatavad.

EESTI ÜHISKONNA KULUTUSED MUUSIKALE 2018-2020

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Muusikateoste kasutamine (autoritasud ja muusika kirjastamine)	€2,925,037	13.64%	€3,324,091	-17.05%	€2,757,431
Kulutused salvestatud muusikale	€10,618,945	-7.80%	€9,790,411	35.42%	€13,257,692
Kulutused kontsertidele	€21,750,607	41.65%	€30,810,497	-55.52%	€13,704,080
Loovtöö, loometoetused ja artistitulud	€1,545,359	17.19%	€1,811,081	56.81%	€2,840,024
Tegevus- ja muud toetused	€14,495,476	19.89%	€17,378,079	8.32%	€18,824,384
KOKKU	€51,335,424	22.94%	€63,114,159	-18.59%	€51,383,611

Tabel 1. Eesti ühiskonna kulutused muusikale 2018-2020

* Dubleerimise vältimiseks on siit maha on arvatud kontsertidel muusika esitamise eest ning nii füüsiliste albumite kui ka digitarbimise eest tasutavad litsentsitasud, mida EAÜ samuti kogub.

Käesoleva aruande peamine eesmärk on pakkuda olemasolevate andmete pinnalt ülevaade kulutustest muusikale Eesti ühiskonnas 2018-20. Avalduva andmepildi tõlgendamine ja analüüs ei kuulu uuringu eesmärkide hulka ning jääb edasiste aruannete ülesandeks. Siiski on järgnevalt välja toodud mõned üldised tähelepanekud, mis aitavad tervikpilti iseäranis COVIDi kriisimõjude konteksti paigutada:

2020 aastal toimus COVIDist tingituna järsk langus nii kontsertide ja muude avalike sündmuste korralduses ning erinevate piirangute tõttu olid tavapärasest märksa vähem avatud restoranid, kohvikud ja muud kaubandus- ja teenindusasutused. Sellest tulenevat langust tarbimises võib märgata iseäranis kontserdikorralduse sektoris (kokku 2020 aastal ca -59% võrreldes 2019. aastaga), kuid langes ka salvestatud muusika kasutamine restoranides, kohvikutes, kauplustes ja mujal, mis peegeldub nii autoritasude languses (-17%), esitajatasudes (-27,8%, vt loovtöö peatükk) ning salvestatud muusika kasutuses (-14.8%). Seejuures on oluline silmas pidada, et käesolevas aruandes kajastatud kulutuste mahtude langus ei peegelda veel kogu kriisimõju muusikasektorile antud lõikudes.

2020 languse tasakaalustavad võrreldavale 2018 aasta tasemele erakorralised kriisitoetused, mida muusikasektorile suunati otseselt mahus 3,65 mln €. Samuti suurenenud mahus loometoetused, mis olid suunatud paljuski just kriisimõjude leevendamisele ning mida muusikavaldkonnas eraldasid kolm loomeliitu – Eesti Esitajate Liit, Eesti Heliloojate Liit ja Eesti Interpreetide Liit. Tuleb silmas pidada, et valdkonda suunatud kriisiabi ning muud meetmed ei jagune sektori toimijate vahel samal viisil nagu turupõhine tarbimine oleks seda teinud ning seega pole põhjust teha järeldust, nagu oleks kriisiabi nullinud kriisi tekitatud kahju. Lisaks tarbimismahtudele, mida käesolevas aruandes on kajastatud vaid olemasolevate andmete piires, peab kriisimõjude analüüs arvesse võtma ka muid faktoreid – ülesanne, mis jääb väljaspoole käesoleva aruande ülesandepüstitust ja skoopi.

MUUSIKAVALDKONNA ANDMEPILT TULEVIKUS – VÕIMALUSED JA VÄLJAKUTSED

Käesoleva aruande koostamise käigus analüüsi ka Eesti muusikavaldkonna andmete kogumist ja nende põhjal statistika koostamist laiemalt. Andmepõhist teadmist vajab nii sektor kui ka poliitikakujundajad. Uues “Kultuuri arengukava 2021-2030”¹ dokumendis seatakse eesmärgiks teadmispõhine poliitikakujundamine:

“Kultuuripoliitika kujundamine ja elluviimine tugineb koostööle, teadmistele ja pikaajalisele vaatele. Riik langetab kultuuripoliitilisi otsuseid läbipaistavalt, kaasavalt ja teadmispõhiselt. .../... Teadmispõhisus eeldab süsteemselt kogutud andmeid ja läbiviidud uuringuid ning mõjuanalüüse”.²

Muusikavaldkonna andmete kogumise hetkeseis ja peamised väljakutsed on järgnevad:

- Puudub muusikavaldkonna toimimise mõtestamiseks ja mõõtmiseks vajalik ühtne kontseptuaalne raamistik
- Muusikavaldkonna andmete kogumine on seni lünklik ja killustunud
- Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorite (EMTAK) süsteem ei vasta muusika- ning laiemalt kultuurivaldkonna reaalsele tegevusaladele ning sellel tuginev statistika on seetõttu probleemne
- Kollektiivse esindamise organisatsioonide kätte koguneb erinevaid muusikavaldkonna toimimist peegeldavaid andmeid, kuid nende kasutamine valdkonna terviklike andmepiltide kujundamiseks on erinevatel põhjustel raskendatud
- Seni on puudunud muusikaandmete kogumise korraldaja ja eestvedaja ning selleks ka vajalik rahastus

¹ Leitav www.kul.ee/kultuur2030

² “Kultuuri arengukava 2021-2030”, lk 5

SISSEJUHATUS

Käesolev aruanne kajastab kulutusi muusikale Eestis aastatel 2018 - 2020. Kulutuste all on mõeldud nii tarbimist kui ka erinevaid toetusi ehk sisuliselt vastab aruanne küsimusele: **millised on Eesti ühiskonna kulutused muusikale ühe aasta lõikes**. Kulutajad on jagatud kolme gruppi: eratarbijad, ettevõtlus ja -erasektor ning avalik sektor. Aruanne toetub üldjoontes avalikult kättesaadavatele andmetele, sh kollektiivsete esindusorganisatsioonide läbipaistvusaruannetele, erinevate toetusprogrammide aruannetele ning mingil määral ka erialaühingute käest saadud andmetele.

EESTI MUUSIKAMAJANDUSE ANDMEPILT

Muusikasektori toimimise majanduslikust mõõtmest – ehk muusikamajandusest – andmepõhise ülevaate saamiseks on tarvis vähemalt kahte andmepilti. Nõudluse vaadet, mis kajastab muusika tehtud kulutusi Eesti ühiskonnas ning pakkumise vaadet, mis peegeldab Eesti muusikasektori toimimist, sh käibe- ja müügitulumahu, tööhõivet ning Eesti majandusele loodavat lisandväärtust. Käesolevas aruandes on võetud fookusesse esimene vaade ehk **kulutused muusikale Eesti ühiskonnas**.

Eesti muusikatarbija kuulab nii Eesti kui ka välisartistide esitatud ja autorite loodud muusikat. Vahel toob selle muusika Eesti kuulajani Eesti muusikaettevõtte, näiteks kontserdikorraldaja, kuid digitarbimise puhul kasutab Eesti muusikakuulaja reeglina mõnda Rootsi või USA voogedastusplatvormi, et kuulata välisartisti, kelle muusika on tootnud ja digikanalisse jaganud mõni välismaine plaadifirma. Seega mitte kõik Eesti muusikatarbija poolt genereeritud tulu ei jõua ega jää Eesti muusikasektoris. Ehkki mõistagi on muusika tarbimine Eestis ning Eesti muusikasektori tulud omavahel seotud, siis viimast ehk Eesti muusikasektori peamisi tuluallikaid, tegevusliike, müügitulusid ja lisandväärtust käesolev aruanne ei käsitle. Samuti pole aruandes tarbimise vaates eristatud välis- ja Eesti muusikat, kuna selleks puuduvad praeguse seisuga piisavad andmed.

MUUSIKASEKTOR JA SELLE LIIGITUS

Muusika on kultuuriliselt ja sotsiaalselt oluline nähtus. Muusikamajanduse analüüsi seisukohast on fookuses muusika majanduslik väärtus, mille peamiseks avaldumisvormideks on:

- muusikateos, mille on loonud autor(id), kellel on õigus saada oma loomingi kasutamise eest autoritasu
- muusika esitamine kontsertidel või ka salvestustel. Muusika esitajatel – artistidel, kollektiividel, interpreetidel ehk üldistatult muusikutel – on õigus ja võimalus saada muusika esitamise eest tasu
- muusikasalvestis ehk fonogramm sünnib, kui muusikat salvestada ning seda salvestist levitada. Fonogrammi tootjal on võimalus salvestatud muusika tootmise ja turustamisega teenida mitmel viisil tulu

Sellest lähtuvalt liigitatakse muusikasektor sageli peamiselt kolmeks³: salvestatud muusika, kontserdikorralduse ja muusika kirjastamise sektoriks. Siiski on kogu muusikavaldkonna kui tervikliku ökosüsteemi toimimine märksa keerukam ning hõlmab rohkemaid osapooli ja tegevusi, samuti mitmeid muid viise muusikaga seondult tulu teenida või kulutusi teha.

Eesti muusikasektorit võib määratleda kui nende Eestis tegutsevate juriidiliste ja füüsiliste isikute tegevust, kelle peamised tegevusalad on seotud muusika loomise, esitamise, salvestamise, tootmise, levitamise, kontserdikorralduse ja loovisikute arendus- ja esindustegevuste ning muude tugiteenuste pakkumisega, nt muusikaspetsiifiline turundus- ja kommunikatsioon, õigusabi ja muu nõustamine.

Muusikasektori täpne piiritlemine ühe konkreetse printsiibi järgi pole ilmselt praktiliselt võimalik. Muusika loomise, turustamise ja tarbimise viise ning nendega seonduvaid tegevusi on niivõrd erinevaid, et muusikasektorist võib rääkida ka mitmuses kui sektoritest⁴. Samas on muusika mitmeharulise väärtusahela⁵ alguses ja lõpus teatud mõttes küllalt selge profiiliga tegutsejad. “Alguses” on loovisikud ehk autorid ja esitajad, artistid ja kollektiivid, kes peavad navigeerima muusikasektori ja -turu kontekstis terviklikust nägemusest lähtuvalt; ning “lõpus” on muusikaarmastajad, kelle jaoks on muusika samuti pigem terviklik nähtus.

Käesolevas aruandes on muusikasektor liigitatud järgmiselt:

- Autoritasud, muusika kirjastamine ehk autorite varaliste õiguste teostamine. Siia gruppi on arvestatud kõik litsentsitasud muusikateoste kasutamise eest. Erandina on siit maha arvestatud autoritasud kontsertettekande eest (need on arvatud juba piletitulu sisse ja on seega kontserdikorralduse jaos) ja füüsiliste salvestuste tootmise ja tiražeerimise ning digikasutuse eest laekuvad autoritasud (need on arvatud salvestatud muusika müügi sisse ning on seega salvestatud muusika jaos).
- Salvestatud muusika tootmine ja turustamine, mis hõlmab nii salvestiste füüsilise tiražeerimise müügist, digimüügist ja -kasutusest kui ka muudest erinevatest litsentsitasudest saadavaid tulusid.
- Kontserdikorraldus, mis hõlmab kontsertide korraldamist avalike või erasündmustena ning sellest laekuvaid piletimüügitulusid või ka muid esinemistasusid.
- Loovtöö, loometoetused ja artistitulud. Loovtöö alla võib lugeda heliloomingu tellimused ning esitajatasud⁶ salvestatud muusika kasutamise eest, mida kogub Eesti Esitajate Liit (EEL). Loometoetusi jagavad mitmed loomeliidud ning Eesti Kultuurkapital. Artistitulude alla liigituvad kõik artisti kui isikubrändiga otseselt seonduvad tulud, näiteks brändi- või muud koostööd, fännikauba müük, erinevad *direct-to-fan* teenuste tulud, sotsiaalmeedia ja digikanalite reklaamitulud jms.
- Tegevus- ja muud toetused, mis hõlmavad nii avaliku sektori kui ka projektipõhiseid tegevustoetusi erinevatele organisatsioonidele kui ka mitmeid toetusprogramme.

Lisaks neile on olulised ka muusikahariduse- ja harrastuse, muusikainstrumentide tootmise ja muusikatehnoloogia tegevusalad, mis vääraks samuti tähelepanu, kuid käesoleva aruande kontekstis neid ei ole piiratud ajaressursside ning andmete kättesaadavuse tõttu täpsemalt analüüsitud.

PEAMISED MUUSIKALE KULUTAJAD

Muusikat tarbitakse ehk kasutatakse väga mitmel viisil – näiteks soetades kontserdipileti või vinüülalbumi, kasutades igakuise tasu eest voogedastusteenuseid, litsentseerides muusikat oma filmi või videosse, hankides loa mängida muusikat taustaks oma restoranis, baaris või kaupluses jne. Vastavalt erinevatele tarbimisviisidele, on käesolevas aruandes muusikale kulutajad koondatud kolme gruppi:

- Eratarbija – eraisik, kes ostab kontserdipileteid ja albumeid, kasutab voogedastus- ja muid digiteenuseid
- Ettevõtlus- ja erasektor – eraõiguslikud juriidilised isikud, kes kasutavad salvestatud muusikat (fonogramme) oma äripinnal taustamuusikana, tasudes selle eest litsentsitasusid, tellivad artiste esinema erasündmustele jne
- Avalik sektor – peamiselt asutuste, loovisikute ja projektitegevuste toetaja⁷

ARUANDE KOOSTAMISE METOODIKA JA ANDMED

Aruande koostamise käigus on analüüsitud ka mujal koostatud sarnaseid aruandeid ning neis kasutatud metodoloogiat. Käesoleva aruande koostamise peamised lähtekohad on järgmised:

- Aruanne peegeldab nõudluse poolt ehk tarbimisvaadet Eestis. Pakkumise ehk muusikasektori vaade vajab eraldi käsitlemist ning seda käesolev aruanne ei paku.
- Aruande ülesehitus tugineb ühelt poolt sektori liigitusel viieks jaoks ning seejärel iga jaoga seonduvate kulutamise viiside kaardistamisel ja analüüsil. Kuna mitmete kulutuste kohta puuduvad koondandmed või olemasolevad andmed ei pruugi olla täielikud, siis on käesolevas aruandes esitatud kulutuste mahud tervikuna ebatäielikud. Igas sektori alaliigi peatükis on kulutamise viisid põgusalt analüüsitud, ka need, mille kohta andmed puuduvad.
- Käesolev aruanne ei hõlma muusikahariduse, -harrastuse, instrumentide tootmise ja muusikatehnoloogia valdkondi, ehkki tegemist on oluliste sektoritega tervikpildist. Tulevastes aruannetes on võimalik haaret laiendada.

Aruanne tugineb eelkõige avalikult kättesaadavatele andmetele, mida kogutakse iga-aastaselt ning mida on võimalik aastate lõikes võrrelda. Erandiks on salvestatud muusika tarbimise andmed, mis on tuletatud Soome muusikatootjate esindusorganisatsiooni IFPI käest saadud (mitte avaldatud) andmetele tuginedes.

Mitmete andmete näol on tegemist sektori tuludega, millest on tuletatud tarbijakulutuste mahud ehk kui palju maksis tarbija. Vastavad arvutuskäigud ja mudelid on põgusalt välja toodud sektori alaliikide peatükkides.

Aruande koostamisel uusi andmeid sihtuuringute käigus ei kogutud, küll aga vajadusel ja võimalusel täpsustati olemasolevaid andmeid.

Kõik kulutused on määratud ühte kolmest kulutajate grupist. Need jaotused tuginevad üldistustel. Näiteks on eeldatud, et kõik piletistjad on eratarbijad, kuid kõik taustamuusika litsentseerijad on ettevõtted (restoranid, kohvikud, kauplused jt). Samuti, et kõik füüsiliste albumite ostjad ning digitarbijad on eraisikud. Ehkki on selge, et muusikat võivad litsentseerida või erasündmusele muusikuid palgata ka eraisikud ning kontserdipiletitele või füüsilistele albumitele kulutusi teha ettevõtted, siis puuduvad selliste jaotuste kohta täpsemad andmed.

³ Rahvusvaheliselt levinud viis muusikasektori liigitust inglisekeelsete mõistetega tähistada on *recorded music*, *live music* ja *music publishing sectors*.

⁴ Hughes et al. 2016. The New Music Industries.

⁵ Vt "Eesti muusika võimalused globaalsete muutuste tuules" (Sillamaa, 2020), leitav: https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2017/11/Pikksilm_2020.pdf

⁶ Esitajatasusid ei tuleks segi ajada esinemistasudega, mis on mõtteliselt arvatud kontserdikorralduse hulka. See on põhjendatud tarbimispoolse vaate loogikaga: muusikakuulaja ostab kontserdipileti, et näha artisti esinemas. Tulu teenib kontserdikorraldaja, kes muuhulgas tasub ka artistile tema esinemise eest. Piletistjale on see kõik pileti sees. Seega, kui arvestada esinemistasud justkui eraldi tarbimisest tekkinud tuluna, tekiks topeltarvestus.

⁷ Ka riigiasutused võivad tarbida muusikat kõikidel viisidel, mil eraettevõtteki – sellisel juhul kehtivad mõlemile kui juriidilistele isikutele samad reeglid. Kuna riigiasutuste muusikatarbimine (nt litsentseerimine avalikuks esituseks, kontsertide korraldamine jne) ei ole praeguste andmete järgi eristatav, on see välja toomata.

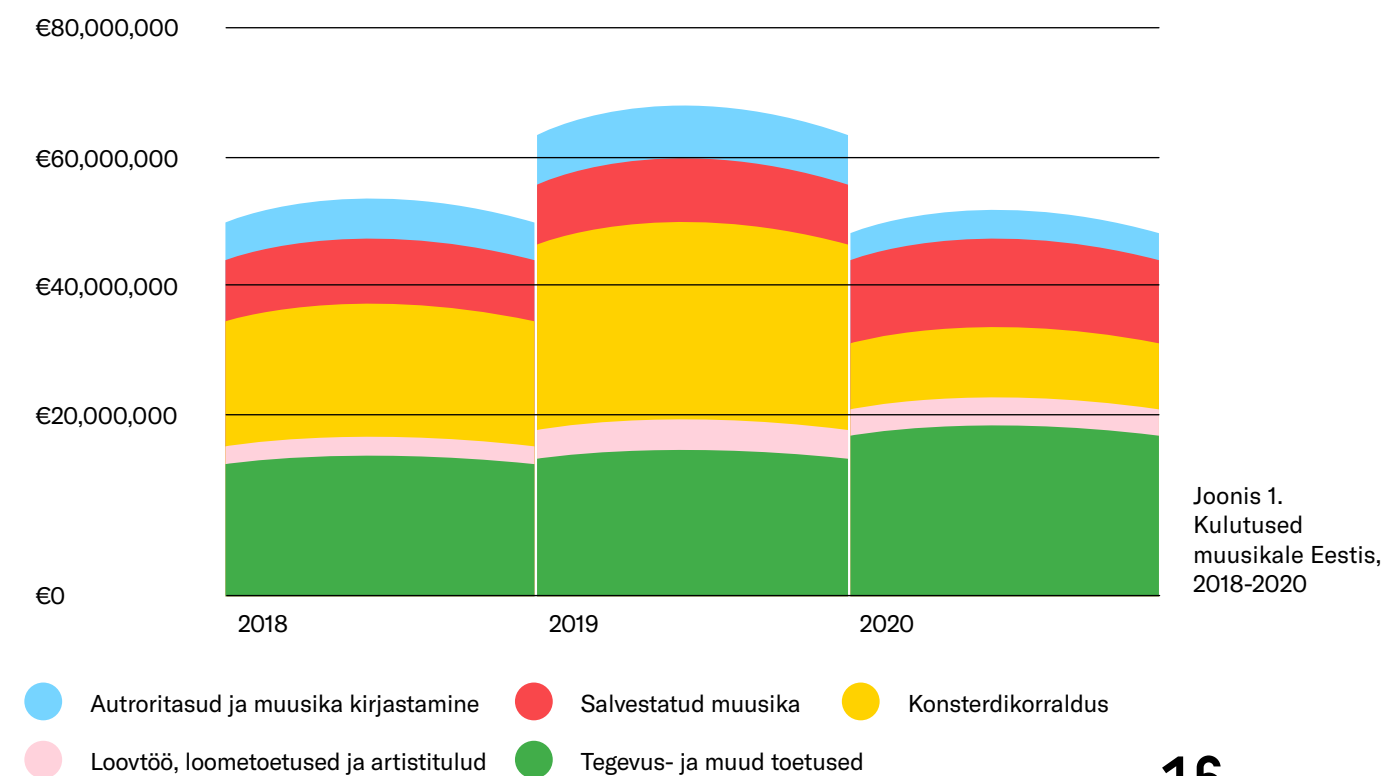
⁸ Nt Music Finlandi, UK Music jt iga-aastaseid muusikaaruandeid.

KULUTUSED MUUSIKALE EESTIS 2018–2020

Muusikale tehtud kulutuste maht Eestis aastatel 2018-2020 sektori peamiste alaliikide lõikes on toodud tabelis 1 ja joonisel 1. Tabel 2 peegeldab samu andmeid kulutajate vaates ning joonis 2 näitlikustab, kuidas suhestuvad muusika sektori alaliigid kulutajate gruppidega. Iga sektori alajaotuse andmed on alljärgnevates peatükkides täpsemalt esile toodud.

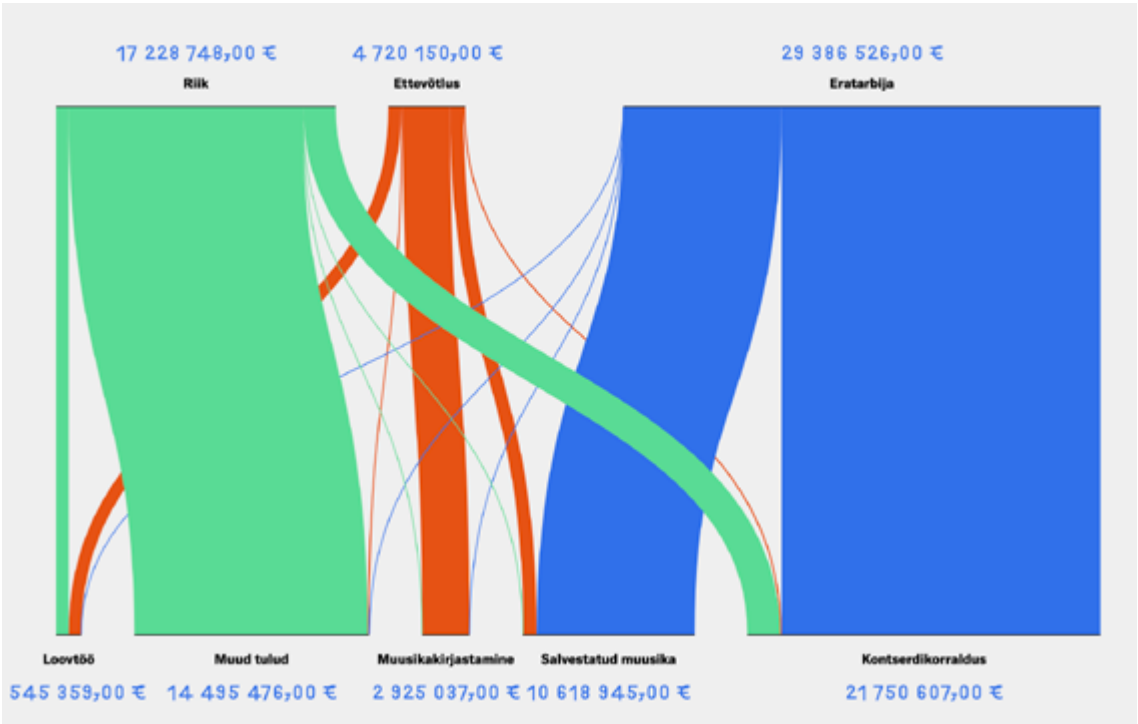
	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Muusikateoste kasutamine (autoritasud ja muusika kirjastamine)	€2,925,037	13.64%	€3,324,091	-17.05%	€2,757,431
Kulutused salvestatud muusikale	€10,618,945	-7.80%	€9,790,411	35.42%	€13,257,692
Kulutused kontsertidele	€21,750,607	41.65%	€30,810,497	-55.52%	€13,704,080
Loovtöö, loometoetused ja artistitulud	€1,545,359	17.19%	€1,811,081	56.81%	€2,840,024
Tegevus- ja muud toetused	€14,495,476	19.89%	€17,378,079	8.32%	€18,824,384
KOKKU	€51,335,424	22.94%	€63,114,159	-18.59%	€51,383,611

Tabel 1. Kulutused muusikale Eestis, 2018-2020

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Eratarbija	29,386,526	27.81%	€37,559,183	-34.92%	€24,443,063
Ettevõtlus- jm erasektor	€4,720,151	8.41%	€5,117,049	-18.75%	€4,157,602
Avalik sektor	€17,228,748	22.94%	€20,437,926	11.47%	€22,782,947
KOKKU	€51,335,425	22.94%	€63,114,158	-18.59%	€51,383,612

Tabel 2. Kulutused muusikale Eestis, 2018-2020, kulutajate lõikes.

Joonis 2. Kulutused muusikale Eestis, 2018-2020, kulutajate lõikes.

AUTORITASUD JA MUUSIKA KIRJASTAMINE

Muusika kirjastamine kui üks muusikaettevõtluse peamisi alaliike seisneb eelkõige autorite varaliste õiguste teostamises ning sellest laekuvate autoritasude haldamises. Autoritel on õigus teenida tulu oma teoste erinevatel viisidel kasutamise eest⁹. Teatud õigusi on tõhusalt võimalik teostada ainult kollektiivselt, näiteks autoritasu kogumist selle eest, kui autorite loomingut esitatakse kontsertidel, salvestatud kujul raadios, televisioonis või taustamuusikana restoranis, kohvikus või kaupluses jm. Eestis teostab neid õigusi ja kogub autorite nimel tasu Eesti Autorite Ühing¹⁰. Lisaks kollektiivsele õiguste teostamisele ja tasude kogumisele võib autor või teda esindav muusikakirjastus nende õiguste raames, mida EAÜ ei esinda, sõlmida litsentsilepinguid ka otse – näiteks andes loa oma loomingu kasutamiseks reklaamis või muus teatud tüüpi audiovisuaalses teoses, sõlmides otselepingu spetsiaalselt filmi tarbeks kirjutatud muusika osas või siis andes loa trükkida muusikateostest noote.

Muusikakirjastuse roll on autori loomingu kataloogi haldamine, sh teoste registreerimine, nende eest laekuvate tasude jälgimine ja laekumiste kontroll, aga ka loomingu kasutamise jaoks uute võimaluste otsimine jmt. Reeglina põhineb muusikakirjastuse tulu laekuvate autoritasude protsendipõhisel jagamisel – vastavalt kokkuleppele saab muusikakirjastus teatud osa autoritasudest.

Eraldi muusika kirjastamise vorm on nootide tootmine ning levitamine, nii füüsiliselt tiražeeritud trükistena kui ka digitaalsel kujul. Nootide kirjastajad teenivad tulu nootide müügist ja rendist ning vastavalt lepingule jagavad tulu ka teoste autoritega.

⁹ Selline õigus toetub autoriõiguse seadusele ning seaduse mõistes on tegemist autori varaliste õigustega, AutÕS § 13.

¹⁰ EAÜ kogub Eestis tasusid ainsana ning teeb seda ka teiste riikide välisühingute nimel. Eesti autor võib olla ka mõne muu riigi autorite ühingu liige, kuid Eestis kogub tema eest tasusid ikkagi EAÜ ning edastab need siis vastavalt välisühingutele edasi.

KUIDAS MUUSIKATEOSEID KASUTATAKSE?

Kuna muusikateos on iseenesest abstraktne mittemateriaalne vara, siis saab see kuulajateni jõuda peamiselt läbi kontsertettekannete, mis on käesolevas aruandes arvestatud kontserdikorralduse alajaotusse; ning salvestatud muusika tarbimise läbi albumite soetamise või voogedastusteenuste kasutamise, mis on arvestatud vastavalt salvestatud muusika alajaotusse. Siiski tasuvad teatud juhul ettevõtted litsentsitasusid muusikateoste kasutamiseks ka teistel juhtudel, näiteks siis, kui restoranis, kohvikus või kaupluses mängib taustamuusika või kui soovitakse muusikateost kasutada filmis või reklaamis vmt.

Kokkuvõttes võib kulutused muusikateoste litsentseerimisele jaotada kolmeks:

- Muusikateoste kasutamine Eesti Autorite Ühingu vahendusel
- Muusikateoste kasutamine otse autoritelt või neid esindavatel muusikakirjastustelt litsentsi soetamise alusel
- Nootide ost ja rentimine

ANDMED

EAÜ vahendusel toimunud muusikateoste kasutamise kohta käivad andmed avaldab EAÜ koondatuna igal aastal oma läbipaistvusaruandes. Kuna Eestis puudub muusikakirjastuste esindusorganisatsioon, siis otselitsentseerimise ning nootide kirjastamise alase tegevuse kohta andmeid ei koguta ning ülevaade kulutuste kohta neis lõikudes puudub. Käesolevas aruandes kajastuvad seega vaid EAÜ kaudu litsentseeritud muusikateoste kasutamisele tehtud kulutuste andmed. Sel viisil saavad muusika kasutamiseks litsensi valdavalt ettevõtted ning muud juriidilised isikud. Ehkki eraisikust muusikateose litsentsi saajaid võib olla ning vähesel määral kindlasti ka on, siis tervikpildis on nende osakaal ilmselt marginaalne. Sedalaadi eristuse tegemiseks puuduvad hetkel piisavad andmed.

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Muusikateoste kasutamine EAÜ vahendusel	€2,925,037	13.64%	€3,324,091	-17.05%	€2,757,431
Muusikateoste otselitsentseerimine	N/A		N/A		N/A
Nootide müük ja rent	N/A		N/A		N/A
KOKKU	€2,925,037	13.64%	€3,324,091	-17.05%	€2,757,431

Tabel 3a. Kulutused muusikateoste kasutamisele (muusikateoste litsentseerimise tulud) 2018-2020

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Eratarbija	€0		€0		€0
Ettevõtlus- jm erasektor & avalik sektor*	€2,925,037	13.64%	€3,324,091	-17.05%	€2,757,431
KOKKU	€2,925,037	13.64%	€3,324,091	-17.05%	€2,757,431

Tabel 3b. Kulutused muusikateoste kasutamisele tarbijagruppide lõikes 2018-2020

MUUSIKATEOSTE KASUTAMINE EAÜ VAHENDUSEL

Eesti Autorite Ühing esindab oma liikmete õigusi teatud muusikateoste kasutamise liikide lõikes. Järgnevas tabelis on antud ülevaade neist kasutamise liikidest, seonduvatest õigustest ning sellest, kes ja kuidas neid õigusi kasutab ning nende eest tasub.

EAÜ esindatavad kasutamise liigid	Kes kasutab ja tasub
Muusikateoseid esitatakse kontserdil (avaliku esitamise õigus)	Litsentsi soetab ja autoritasud tasub EAÜ-le kontserdikorraldaja, kuid lõpptarbija vaates sisalduvad need piletihiinns.
Muusikateoseid kasutatakse salvestatud kujul taustamuusikana restoranis, kohvikus, kaupluses vm (avaliku esitamise õigus)	Litsentsi soetab ja autoritasud tasub EAÜ-le ettevõtte või asutus, kes haldab vastavat restorani, kohvikut või muud äripinda.
Muusikateoseid edastatakse raadios, televisioonis või muul säärasel viisil (edastamise õigus)	Litsentsi soetab ja autoritasud tasub EAÜ-le juriidiline isik, kes haldab raadiojaama või televisioonikanali tegevust.
Muusikateosed tehakse kättesaadavaks veebiplatvormidel, nt voogedastusteenustes või ka sotsiaalmeedias (üldsusele kättesaadavaks tegemise õigus)	Lõpptarbija jaoks sisalduvad autoritasud digiteenuse kuupõhises makses. Kui tegemist on tasuta versiooni kasutamisega, katab voogedastusteenuse pakkuja autoritasud eeldatavasti reklaamitulust. Voogedastusteenused ja teised digiplatvormid tasuvad autoritulud autorite ühinguks reeglina läbi vahendajate.
Muusikateosed salvestatakse, antakse välja ja levitatakse füüsilise albumina (reprodutseerimise õigus)	Lõpptarbija jaoks sisalduvad autoritasud füüsilise albumi ostuhinnas. EAÜ-le tasub autoritasud albumi tootja, kelleks võib olla nii plaadifirma kui ka Eesti oludes sageli artist ise.
Muusikateoseid kasutatakse filmis või muus audiovisuaalse meedia vormis (sünkroniseerimise õigus).	Litsentsi soetab ja autoritasud tasub EAÜ-le filmi- või muu audiovisuaalse teose tootja.

Tabelis 4 on antud ülevaade EAÜ kaudu litsentseeritud muusikateoste kasutamisest laekunud autoritasud, kuid nende seast on maha arvatud:

- Kontserdil esitatud muusikateoste eest laekuvad autoritasud, kuna need sisalduvad üldjuhul piletimüügihiinns või teistes kontserdikorraldajate tuludes ning on topeltarvestuse vältimiseks kajastatud piletimüügitulu osana (vt kontserdikorralduse peatükk);
- Muusika digikasutuse ning füüsilise albumina levitamise ja müügi eest laekuvad autoritasud, kuna need sisalduvad vastavalt kas digiteenuse või füüsilise albumi müügi hinnas ning on topeltarvestuse vältimiseks kajastatud vastavate tulude osana (vt salvestatud muusika peatükk).

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Salvestatud muusika kasutamine taustamuusikana	€900,766	2.83%	€926,301	-22.62%	€716,776
Salvestatud muusika kasutamine teatris ja filmis	€295,508	15.75%	€342,063	-39.54%	€206,820
Muusika kasutamine ringhäälingus (raadio, TV, kaabellevi)	€1,728,764	18.91%	€2,055,726	-10.79%	€1,833,834
KOKKU	€2,925,037	13.64%	€3,324,091	-17.05%	€2,757,431

Tabel 4. EAÜ kaudu muusikateoste litsentseerimisest laekunud tulud¹¹

Langus 2020. aastal kahes esimeses kategoorias on tingitud COVID kriisist. Kuna paljud asutused olid suletud, ei mängitud tavapärasel määral taustamuusikat ning samuti ei toimunud teatrietendusi ega kinoseansse. Tabelis ei kajastu ca 60% kukkumine muusika elava esituse kategoorias, kuid seda peegeldab vastav langus kontserdikorralduse sektoris. Märkimisväärse tõusu tegid digikasutusest ning salvestatud muusika tootmisest laekuvad litsentsitasud (57,4% tõus, 658 000 €-lt 2019. aastal 1 054 000 €-ni 2020. aastal), kuid need sisalduvad salvestatud muusika sektori arvutustes.

Ettevõtted, kes tasuvad EAÜ-le litsentsitasusid, tasuvad autoritasud, millele lisandub EAÜ vahendustasu (keskmiselt 18,9%, igal litsentsiliigil erinev) ning vahendustasu ulatuses ka käibemaks. Tabelites sisalduvad summad koosnevad litsentsitasust + vahendustasust. Kuna eeldatavasti on valdav osa kliente käibemaksukohuslased, pole käibemaksu summadele juurde arvestatud, kuna see pole lõpptarbija jaoks antud juhul kulu.

¹¹ Andmed pärinevad EAÜ läbipaistvusaruandest, andmete koondamise ja grupeerimise on teinud autorid.

SALVESTATUD MUUSIKA

Salvestatud muusika tootmine, salvestiste levitamine ja müük nii füüsilisel kujul kui digiteenustes ning litsentseerimine mitmesuguste muude kasutusviiside tarbeks on üks muusikaettevõtluse kesksetest tegevusaladest. Salvestatud muusika tootja ehk fonogrammitootja loob muusikateose esitusest esimese õiguspärase helisalvestuse, kandes seejuures salvestamise eest organisatsioonilist ja varalist vastutust¹². Fonogrammitootjaks võib olla nii juriidiline isik, näiteks plaadifirma, kui ka füüsiline isik. Nii nagu autorile tekib oma loomingu suhtes autoriõigus, on fonogrammitootjal oma toodetud salvestiste suhtes fonogrammiõigus¹³. Sarnaselt muusikateoste ning autoritega on ka fonogrammitootjatel mõistlik fonogrammide teatud kasutusviise hallata ja oma õigusi teostada läbi kollektiivse esindamise organisatsiooni ning seda rolli täidab Eesti Fonogrammitootjate Ühing (EFÜ).

KUIDAS SALVESTATUD MUUSIKAT TARBITAKSE?

Kasutaja vaatest võib salvestatud muusikat tarbida järgmistel viisidel:

- Salvestatud muusika kuulamine digiplatvormide, iseäranis voogedastusteenuste kaudu ning seda nii tasuliste kui tasuta teenusepakettide kaudu
- Füüsiliste albumite soetamine, olgu CD, vinüülplaadi või muul kujul
- Salvestiste litsentseerimine EFÜ vahendusel kollektiivselt teostatavate õiguste ja neil tuginevate kasusliikide lõikes
- Salvestiste kasutamine otse fonogrammitootjalt litsentsi soetamise alusel

Lisaks toetatakse salvestustegevust mitmest toetusprogrammist.

ANDMED

EFÜ vahendusel toimunud salvestiste (fonogrammide) kasutamise kohta käivad andmed avaldab EFÜ koondatuna igal aastal oma läbipaistvusaruandes. Ülejäänud kasutusviiside ja tarbimismahtude kohta Eestis ükski organisatsioon regulaarselt andmeid ei kogu.

Nagu viidatud ka varasemalt, on see üks olulisemaid andmelünki Eesti muusikamajanduses. Käesolevas aruandes kajastatud salvestatud muusika digitarbimise ning füüsiliste albumite soetamiseks tehtud kulutuste andmed on arvatud tuginedes IFPI Soome esinduse käest saadud andmetele ja hinnangutele Eesti salvestatud muusika turumahu osas. Kuivõrd IFPI esindab mh ka kolme suurimat rahvusvahelist muusikaettevõtet ja fonogrammitootjat – Universal Music Groupi, Warner Music Groupi ja Sony Music Entertainmenti –, kellel on esindused ka Eestis, siis kohaliku esindusorganisatsiooni puudumise tõttu jälgib Eesti ning teiste Balti riikide salvestatud muusika turgu Soome IFPI esindus. Erinevatel hinnangutel on kolme suurima muusikatootja globaalne turuosa vahemikus 65%¹⁴ – 70%¹⁵, kuid mõnes riigis võib see ulatuda ka 95%-ni¹⁶.

Salvestatud muusika sektori analüüsile on lisatud ka toetused, mis on otseselt suunatud salvestatud muusika tootmiseks, väljaandmiseks, levitamiseks ja turundamiseks. Toetused on pärit kahest allikast, milleks on Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali eraldised ning EAÜ toetusprogramm. Kulka jaotuste andmed on avaldatud aastaruannetes¹⁷. EAÜ toetusprogrammi jaotuste tulemused avaldatakse EAÜ kodulehel, kuid protokolle ei hoita üleval rohkem kui aruandeaasta. Käesoleva aruande tarvis jagas EAÜ varasemaid protokolle aastatest 2018-2020.

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Salvestatud muusika digitarbimine	€3,818,182	19.05%	€4,545,455	26.56%	€5,752,727
Kulutused füüsilistele albumitele	€5,920,000	-27.03%	€4,320,000	55.56%	€6,720,000
Salvestiste kasutamine EFÜ vahendusel	€795,592	5.62%	€840,298	-14.81%	€715,865
Muusika otselitsentseerimine	N/A		N/A		N/A
Toetused	€85,171	-0.60%	€84,658	-18.38%	€69,100
KOKKU	€10,618,945	-7.80%	€63,114,159	35.42%	€13,257,692

Tabel 5a. Kulutused salvestatud muusikale 2018-2020

Erinevalt kontserdikorralduse sektorist, ei avaldanud COVID kriis salvestatud muusika tarbimisele üldjoontes negatiivset mõju. Muusika kuulamine digiplatvormidel kasvas ning tõusid ka füüsiliste albumite soetamisele tehtud kulutused. Kriis mõjus negatiivselt salvestatud muusika kasutamisele EFÜ vahendusel – kuivõrd suuresti on tegemist fonogrammide avaliku esitusega restoranides, kohvikutes, kauplustes ja mujal, siis see tingis languse ka salvestustega seonduvates tuludes.

Digitarbimise ja füüsiliste albumite soetamise tarbijakulutuste mahud on tuletatud tootjate tuludest järgmiste arvutuskäikude tulemusel:

Digitarbimine: IFPI Soome esinduse hinnang digitarbimise mahule Eestis tugineb nende digiedetabelite analüüsil, mille andmed hangib IFPI iga riigi kohta vastavate teenusepakkujatele. Kuna IFPI analüütikutele on teada rahvusvaheliste muusikaettevõtete turuosakaal digiedetabelites ning ka müügitulu, on selle kaudu võimalik tuletada ka ülejäänud turuosa müügitulu – see kuulub eeldatavasti valdavalt Eesti muusikatootjatele. Tulemuseks on kogu Eesti digitarbimise tootjate tulu (*trade value*) hinnanguline maht. IFPI analüütikute hinnangul teenivad fonogrammitootjad ca 55% kogu tarbija tehtud kulutusest. Tabelis kajastatud digitarbimisele tehtud kulutuste summad on saadud seega järgmise arvutuskäigu tulemusena: tootjate tulu (*trade value*) / 0.55.

Kulutused füüsilistele albumitele: andmed tuginevad IFPI Soome esinduse hinnangutel nende esindatavate ettevõtete turuosa suuruse ning seeläbi tuletatud kogu Eesti füüsiliste albumite müügi (*trade value*) turumahu kohta. Võrreldes digitarbimisega, kus IFPI esindatavate ettevõtete ja teiste turuosaliste turuosa hindamiseks on digiedetabeli näol olemas hea indikaator, pole füüsilise müügi mahtude ja turuosade hindamiseks ühtegi sarnast mõõdikut. Seega peegeldab turuosa hinnang digitaalse tarbimise turu jaotust.

Selleks, et tuletada tootja tulust (*trade value*) tarbija kogukulutuste maht, tuleb müügitulule juurde arvestada keskmine jaemüügi juurdehindlus. Arvestades, et praegusel ajal soetatakse füüsilisi albumeid väga erineval viisil – füüsilisest kauplusest, veebikauplusest, artisti kontserdilt või veebilehe kaudu jms – on keskmise juurdehindluse määramine komplitseeritud. Käesolevas aruandes on kasutatud sama mudelit, millele tugineb Soomes välja antav muusikamajanduse aruanne¹⁸. Selle mudeli kohaselt on keskmine jaemüügi juurdehindlus ning sellele lisanduv käibemaks (eeldusel, et valdavalt on ostjaks eraisikud, kelle jaoks käibemaks on kulu) kokku ca 60% tootja tulule lisaks. Seega on IFPI käest saadud turumahu hinnang korrutatud 1,6 ning seeläbi saadud hinnanguline tarbija kogukulutuste maht.

Seda, kuivõrd need turuosade hinnangud ning mudelid kehtivad Eesti oludes, tuleb tulevikus välja selgitada fokusseeritud sihtuuringutega.

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Eratarbija	€9,738,182	-8.96%	€8,865,455	40.69%	€12,472,727
Ettevõtlus- jm erasektor	€825,217	3.55%	€854,486	-16.22%	€715,865
Avalik sektor	€55,546	26.87%	€70,470	-1.94%	€69,100
KOKKU	€2,925,037	-7.80%	€9,790,411	35.42%	€13,257,692

Tabel 5b. Kulutused salvestatud muusikale tarbijagruppide lõikes 2018-2020

Kulutused salvestatud muusikale kulutajate gruppide lõikes (tabel 5b) tugineb järgmistele eeldustele:

- Füüsilisi albumeid soetab ning digiteenuseid kasutab valdavalt eraisikust tarbija
- Salvestatud muusikat litsentseerib läbi EFÜ (ja ka otse, ehkki selle kohta andmed puuduvad) valdavalt juriidiline isik. Viimaste hulgas võib olla ka riigiasutusi, kuid avaldatud andmete põhjal pole neid võimalik eristada
- Ettevõtlus- ja erasektori tarbimise hulgas on ka EAÜ toetused salvestatud muusika tootmiseks
- Avaliku sektori lahtris on välja toodud ainult Kulka toetused salvestatud muusika tootmiseks

¹² Allikas: EFÜ veebileht <https://www.efy.ee/fonogrammitootjate-oigused/>

¹³ Fonogrammitootja õigus on nn autoriõigusega kaasnev õigus ning seda reguleerib täpsemalt AutÕS VIII peatükk, § 69-72.

¹⁴ Vt MiDIA aruannet <https://musicindustryblog.wordpress.com/tag/record-label-market-shares/>

¹⁵ Vt Statista andmeid <https://www.statista.com/chart/25824/global-digital-and-physical-revenue-market-share-of-largest-record-companies/>

¹⁶ Nt Soomes <https://www.statista.com/statistics/561152/music-industry-market-shares-finland/>

¹⁷ Kulka aruanded on leitavad <https://www.kulka.ee/meist/kultuurkapitalis/aastaruanded>

¹⁸ Vaata nt <https://musicfinland.fi/fi/tutkimukset/suomen-musiikkialan-talous-ja-vienti-2020>, metodoloogia on täpsemalt lahti kirjutatud <https://musicfinland.fi/fi/tutkimukset/musiikkialan-talous-suomessa-2012>

KONTSERDI- KORRALDUS

Kontserdikorraldus on mitmekülgne tegevusvaldkond, mille kohta pole lihtne välja tuua ühtlustatud andmeid. Kontserte võib korraldada ühe kaupa, kontserdisarjadena või festivali vormis. Korraldajaks võib olla püsitoetusega riigiasutus, eraettevõtjast kontserdikorraldaja, kontserdipaik, mis teenib sageli osa oma tulust toidu- ja joogimüügist ning pakub kontserte külastajatele tasuta. Kontserte korraldatakse avalike ning erasündmusena, pileti eest ja tasuta.

KUIDAS ELAVAS ETTEKANDES MUUSIKAT TARBITAKSE?

Eratarbija või ettevõtte vaatest võib kontsertidest või nende korraldamisega seonduvatest võimalustest osa saada järgmistel viisidel:

- Kontserdipileti soetamine. Eeldatavasti teeb seda valdavalt eratarbija.
- Kontserdi korraldamine erasündmuse raames, mis pole avalikkusele avatud ning kuhu ei müüda pileteid. Sel juhul võib tellijaks olla ettevõtte või muu asutus (ettevõtte pidu, konverents või muud sündmused) või ka eraisik (sünnipäevapidu, pulmad või muud sündmused).
- Kontserdikorraldaja pakutavate muusikaga seonduvate teenuste tarbimine, nt turundusalane koostöö, müügi pinna rent muusikasündmusel vmt. Sellisel puhul on tarbijaks eeldatavasti valdavalt mõni muu ettevõtte.

Lisaks toetatakse kontserdikorraldust mitmest toetusprogrammist. Samuti moodustab olulise osa Eesti kontserdielust mitme riikliku tegevustoetust saava sihtasutuse tegevus, sh Eesti Kontserdi, ERSO, Eesti Filharmoonia Kammerkoori ning teiste asutuste tegevus. Kui riiklike sihtasutuste ja Kultuuriministeeriumi toetused, mis on selgelt suunatud kontserdikorraldusele, on kajastatud siin peatükis, siis asutuste tegevustoetused – isegi, kui asutuse peamine tegevus on kontserdikorraldus (nt Eesti Kontsert) – on kajastatud peatükis “Tegevus- ja muud toetused”.

ANDMED

Kontserdipiletite soetamisele tehtud kulutuste alaste andmete kogumiseks on mitu võimalust. Teoreetiliselt võiks koondada kokku kõigi kontserdikorraldajate piletimüügitulude alased andmed. Praktikas ei ole see mitmel põhjusel teostatav. Ükski ühing ei koonda kõiki kontserdikorraldajaid ega kogu nende käest piletimüügi andmeid. Liiatigi tuleks andmeid koguda mitte vaid nende käest, kes kontserdikorraldusega enam-vähem regulaarselt tegelevad ning ennast ka kontserdikorraldajana määratlevad, vaid ka nende käest, kes korraldavad kontserte n-ö erakorraliselt ning kelleks võib olla nii era- kui ka juriidiline isik. Isegi kui õnnestuks väga täpselt määratleda kontserdi mõiste, on kõigi Eestis igal aastal kontserte korraldavate isikute ring muutuv, tuvastatav vaid tagantjärele ning nende käest vastavate andmete kogumine praktilises mõttes ebarealistlik.

Praktikas on kontserdipiletite soetamisele tehtud kulutuste välja selgitamiseks kaks peamist viisi:

EAÜ-le esitatud piletimüügiaruannetel tuginev andmestik, mille kaudu on võimalik tuletada piletimüügi mahud. Kuna kontserdikorraldajal lasub seadusest tulenev kohustus tasuda ka autoritasusid, on EAÜ-le esitatavate andmete katvus potentsiaalselt kõige laiem. Samas ei saa see mitte kunagi olla 100%, kuna on kontserte, kus esitatakse vaid nende autorite loomingut, mida ei kaitse autoriõigus (nt heliloojad, kelle surmast on möödunud enam kui 70 aastat) või selliste autorite, kes ei teosta oma õigusi kollektiivsete esindusorganisatsioonide kaudu. Ehkki viimaseid on üldjoontes väga vähe, on ka märkimisväärsed erandeid, nt Rammstein.

Piletimüügi vahendajate andmestik. Kuna turul on piletimüügivahendusteenuse pakkujaid vähe, võib nende käes olev ülevaade olla küllalt hästi turgu kattev, kuid kuna kõik kontserdikorraldajad ei kasuta piletimüügi vahendusteenuseid ning paljud korraldajad ei müü kõiki pileteid nende kaudu, ei saa piletimüügi vahendajate andmestik peegeldada kunagi kogu turumahtu.

Käesolevas aruandes on tarbija piletimüügi kulutuste arvutamisel tuginetud EAÜ andmetele. Iga kontserdikorraldaja on üldjoontes kohustatud sõlmima EAÜga autorite loomingu kasutamiseks litsentsilepingu¹⁹ ning kontserdi toimumise järel esitama nii piletimüügi tulu kajastava finantsaruande kui ka repertuaariaruande, mis võimaldab EAÜ-l jaotada autoritasud neile autoritele, kelle muusikat kontserdil esitati. EAÜ kasutab piletimüügi tulu põhjal autoritasude arvutamiseks erinevaid tariife²⁰, kuid valdav osa kontsertesitusest laekuvaid autoritasusid arvestatakse 5% tariifi alusel. EAÜ avaldab läbipaistvusaruannetes kogutud autoritasude mahud alaliikide lõikes, sh ka kategoorias “Kontserdid, elav esitus”. Seega on kontserdipiletite soetamisele tehtud tarbija kogukulutused tehtud arvestusega, et eelnimetatud kategoorias kogutud autoritasud on kogutud kontsertidelt, kuhu müüdi pileteid ning millelt on autoritasusid arvestatud 5% tariifiga. Tulemusele lisatakse käibemaks, eeldusel, et valdav osa kontserdikorraldajaid on käibemakuskohuslased. Käibemaksu võrra kulutab tarbija piletitele lisaks. Arvutuskäik on seega: EAÜ kogutud autoritasud kontserdikorraldajatelt / 0,05 x 1,2 (KM). Selle metoodika teeb mõningal määral ebatäpseks see, et mitte kõigi (ehkki enamuse) kontsertide pealt ei tasuta autoritasusid 5% tariifi alusel ning mitte kõik selles kategoorias summeeritud sündmused ei müü pileteid. Lisaks võib teistes EAÜ avaliku esituse lepingutes vähesel määral sisalduda piletiga kontserdi korraldamise eest kogutud tasusid. Need ebatäpsused võimaldab tulevikus korrigeerida EAÜ andmete täpsem analüüs, praegu läbipaistvusaruannetes avaldatud andmete alusel seda teha ei saa.

Teine, märksa kaalukam puudujääk EAÜ andmete kasutamisel tuleneb sellest, et valdkonna ekspertide erinevatel hinnangutel ei raporteerita EAÜ-le piletimüügitulu kogumahu. Samuti on korraldajaid, kes EAÜ-le andmeid üldse ei esita, kas kohustusi teadlikult eirates või seetõttu, et pole kohustusest teadlikud või puudub piisav selgus²¹. Seega võib ametlikele EAÜ andmetele toetuv kontserdipiletitele tehtud kulutuste mahu hinnang olla kuni kolmandiku võrra väiksem reaalsest mahust. Käesolevas aruandes toetutakse EAÜ andmetele, kuna i) põhimõtteliselt on see ainus allikas, millel on vähemalt teoreetiline tõenäosus katta peaaegu kogu tarbimismaht (tegemist on seadusest tuleneva kohustusega); ning ii) alternatiivsed hinnangud ei tugine ühelegi avaldatud andmestikule, mida oleks võimalik analüüsida ja kasutada.

Kulutused muusikale erinevatel erasündmustel võivad hõlmata nii ettevõtte ja asutuste pidusid, konverentse kui ka eraisikute sünnipäevapidusid, pulmi jmt. Erinevate muusikaga seonduvate teenuste kasutamine võib hõlmata:

- Ettevõtete turundusalaseid koostöid muusikasündmuste korraldajatega
- Müügipindade rentimist muusikasündmuse raames, alal, kontserdipaigas vm

Sedalaadi kulutuste kohta koondatud andmed puuduvad.

Kontserdikorraldust toetatakse mitmetest toetusprogrammidest ning ka erasektori toetajate poolt. Olulisemad Kultuuriministeeriumi ning riiklike sihtkapitalide toetused kontserdikorraldajatele on avaliku sektori toetused:

- Kultuuriministeeriumi voorud “Muusikakollektiivid ja kontserdikorraldajad” ning “Muusikafestivalid ja suursündmused”
- Kulka helikunsti sihtkapitali projektipõhised toetused kontsertide, kontserdisarjade ja festivalide korraldamiseks
- EASi programm “Rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside toetamine - kultuuri ja spordisündmused”, mille toetusesaajate seas on ka mõned muusikasündmused ja festivalid.

Lisaks toetavad kontserdikorraldust ka Kulka maakondlikud sihtkapitalid, kuid kuna nende alajaotuste puuduvad täpsemad andmed kui valdkond (antud juhul helikunst), siis on need toetused käesolevas aruandes liigitatud peatüki “Tegevus- ja muud toetused” alla.

Suure tõenäosusega mängivad olulist rolli ka kohalike omavalitsuste toetused, kuid kuna nende kohta puuduvad piisava täpsusega andmed, mis võimaldaks muusikavaldkonnale suunatud toetused eristada muule kultuuritegevusele suunatud toetustest, pole neid käesolevas aruandes üldjoontes arvesse võetud.

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Kulutused kontserdipiletitele	€19,648,344	46.04%	€3,324,091	-58.28%	€11,970,336
Kulutused muusikale erasündmustel	N/A		N/A		N/A
Toetused	€2,102,263	0.69%	€2,116,769	-18.09%	€1,733,744
Muusikasündmusega seonduvad teenused	N/A		N/A		N/A
KOKKU	€21,750,607	41.65%	€30,810,497	-55.52%	€13,704,080

Tabel 6a. Kulutused kontsertidele ning sellega seonduvatele tegevustele 2018-2020

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Eratarbija	€19,648,344	46.04%	€3,324,091	-58.28%	€11,970,336
Ettevõtlus- jm erasektor	€96,675	12.24%	€108,507	-65.21%	€37,750
Avalik sektor	€2,005,588	0.13%	€2,008,263	-15.55%	€1,695,994
KOKKU	€21,750,607	41.65%	€30,810,498	-55.52%	€13,704,080

Tabel 6b. Kulutused kontsertidele ning sellega seonduvatele tegevustele tarbijagruppide lõikes 2018-2020

¹⁹ Rangelt võttes on see kohustus sel juhul, kui kontserdil kõlab vähemasti ühe autori looming, keda esindab EAÜ. On üksikuid näiteid autoritest/artistidest, kes ei kasuta KEOde teenuseid, kuid valdav osa autoritest on mõne vastava ühingu liikmed.

²⁰ Lisaks 5% tariifidele on ka 7% tariif kammer- ja kooriteoste avaliku esitamise eest, 9% tariif sümfooniliste ja vokaalsümfooniliste teoste avaliku esitamise eest ning 2,5% tariif lasteüritustel laste poolt lastelaulude avaliku esitamise eest. EAÜ tariifid on leitavad EAÜ kodulehelt <https://www.eau.org/wp-content/uploads/2021/11/KONTSERDI-TARIIFID-1.pdf>

²¹ EAÜ pakub avaliku esituse litsentseerimiseks mitmeid lepingutüüpe ning on korraldajaid ja olukordi, kus õige käitumismustri valik pole korraldajale erinevatel põhjustel selge.

LOOVTÖÖ, LOOME- TOETUSED JA ARTISTITULUD

Muusika kuulamise (tarbimise) eelduseks nii kontsertidel kui ka salvestatud kujul on mõistagi muusikute loominguline tegevus. Siiski on loovisikutel ja artistidel²² lisaks eelnevates peatükkides käsitletule ka teisi võimalikke tegevusi, mis seonduvad nende erialalise töö või artisti kui brändiga ning nii eratarbijatel, ettevõtetel kui ka avalikul sektoril on võimalik neile tarbijate ja toetajatena kulutusi teha.

ESITAJATASUD

Lisaks autoritele ning fonogrammitootjatele annab autoriõiguse seadus teatud õigused ka esitajatele, kelle musitseerimine võimaldab muusikateostel kuulajateni jõuda ning mida kuuleme ka salvestistel. Kontserdil esinemise eest saavad muusikud reeglina esinemistasu, milles nad ise kokku lepivad. Salvestatud muusika tootmiseks esitavad muusikud stuudios salvestusessioonide käigus muusikat ning saavad selle eest sageli ka ühekordse tasu. Siiski on lisaks eelnevale esitajatel õigus saada esitajatasusid selle eest, kui nende esitustega salvestusi teatud viisil kasutatakse, näiteks:

- Salvestised mängivad raadios või teles
- Salvestatud muusika mängib taustaks restoranis, kohvikus, kaupluses või mujal
- Salvestusi kasutatakse tantsu- vm trennide läbiviimiseks või kasutavad neid oma kontserttegevuses DJd, selleks salvestisi kopeerides

Kõikidel neil juhtudel on õigus tasu saada nii autoritel, kelle looming salvestistel kõlab, fonogrammitootjatel, kes on salvestised tootnud ja välja andnud ning esitajatel, kelle ettekandmisel autorite looming salvestistel kõlab. Sarnaselt autorite ja fonogrammitootjatega teostab esitajate nimel sedalaadi tasude kogumist Eesti Esitajate Liit (EEL). Kuna kõik need kasutusviisid on seotud ka salvestistega, annavad EEL ja EFÜ kasutajatele lube ühiselt, kogutud tasud jagunevad pooleks²⁴.

Andmed esitajatele salvestatud muusika kasutamise eest väljamakstud tasude kohta pärinevad EELi läbipaistvusaruannetest.

ARTISTI TULUD

Artist on lisaks muusika loomisele ja esitamisele ka bränd ning see annab artistidele võimaluse nii oma fännidele kui ka teistele pakkuda lisaks muusikale ka muid väärtusi. Fännid soovivad soetada artisti brändiga fännikaupa, jälgida artisti erinevates sotsiaalmeedia kanalites ja muudel digiplatvormidel, selleks kas osalustasusid makstes (nt Patreon, OnlyFans jt) või võimaldades artistil kasutajate aktiivsuse pealt reklaamitulu teenida. Viimasel ajal on esile tõusnud ka erinevad n-ö digivarad (nt NFTd, mikroosalus artisti loomingus jmt). Ettevõtete jaoks võib koostöö tuntud artistiga olla väärtuslik viis turundada oma brändi, tooteid, teenuseid või hoopis suunata mõnda kampaaniat artisti jälgijaskonnale. Sedalaadi brändi- ja turundusalast koostööd tehakse aina enam ka Eestis.

Kõigi eelnevalt kirjeldatud tegevuste kaudu kulutavad tarbijad – olgu fännid või ettevõtted – mingil viisil raha ning neid võib artisti vaatest kokkuvõtvalt nimetada artistituludeks. Sedalaadi kulutuste kohta seni igasugused koondandmed puuduvad.

LOOVTÖÖ

Lisaks esinemis- või esitajatasudele, autoritasudele ning salvestatud muusika tarbimisest tõusvatele tuludele võivad loovisikud muusikaga tegeleda veel palgalise muusikuna orkestris, kooris vm kollektiivis; või viies täide heliloomingutellimusi.

Palgalised muusikud töötavad nt Rahvusooperis Estonia, Vanemuise teatri orkestris, Eesti Riiklikus Sümfooniaorkestris, Eesti Filharmoonia Kammerkooris ning Pärnu ja Narva linnaorkestrites. Samuti on Eesti Kontserdi haldusallas Eesti Rahvusmeeskoor ja Hortus Musicus. Käesoleva aruande vaates on ERSO, EFK ja Eesti Kontserdi riiklikud toetused arvestatud peatükki “Tegevus- ja muud toetused”. Kultuuriministeeriumi haldusalade jaotuse põhimõtet järgides on Rahvusooper Estonia ning Teater Vanemuine arvestatud teatrivaldkonda ning nende riiklikke tegevustoetusi ei ole sisse

arvestatud. Rangelt võetuna tuleks muusikavaldkonna loovtöö osaks arvestada mõlema asutuse töjõukuludest muusikutele kuluv osa, kuid seda ei ole võimalik avalikult kättesaadava info alusel eristada.

Heliloomingu tellimused – käesolevas aruandes on liidetud teadaolevad toetusprogrammid, mis on eristatavalt suunatud heliloomingu tellimuste toetamiseks – KUMi voor “Helilooming ja muusikaalased väljaanded” ning EAÜ toetused (eraldatud toetuste analüüs). Mingis mahus toetab heliloomingu tellimist ka Kulka, kuid see pole piisava täpsusega eristatav muudest loometöötoetustest ja -stipendiumitest.

LOOMETÖÖTOETUSED

Loovisikutel on võimalus taotleda mitut liiki loometöötoetusi, mis on käesolevas aruandes jaotatud kahte gruppi.

Loometöötoetused ja -stipendiumid on toetused loovisikutele loometöö tegemiseks, mis ei ole reeglina seotud konkreetse projektitulemusega. Sedalaadi toetused ja stipendiumid võivad olla ühekordsed või pikema perioodi põhised. Sedalaadi toetusi jagavad:

Kulka helikunsti sihtkapital: loometöötoetused²⁵, elutöötoetused ning stipendiumid²⁶

Eesti Heliloojate Liit (EHL), Eesti Interpreetide Liit (EIL) ning Eesti Esitajate Liit (EEL) saavad riigilt toetust, et seda oma liikmetele eraldada “loovisikute loometegevuseks ning sellega seotud täiendusõppeks antavateks stipendiumideks”²⁷

Loometoetused

Lisaks eelnevatele näeb loomeliitude ja loovisikute seadus (LLS) ette võimaluse maksta ka loometoetust vabakutselistele loovisikutele seaduses ettenähtud tingimustel²⁸, mis on peamiselt seotud muude tuluallikate puudumisega. COVID kriisi ajal kasutas riik loometoetuse maksmise mehhanismi ka teatud mõttes kriisiabi vahendina ning loometoetuste mahtu suurendati rohkem kui kümme korda (vt tabel 7a). Valdav osa loometoetuse mahu kasvust käis läbi EELi, kuid eraldisi suurendasid ka riigi poolt määratud vahendite piires nii EIL kui ka EHL.

ANDMED

Andmed pärinevad Kulka aruannetest, EELi läbipaistvusaruannetest, kuid on täiendatud EELi büroo poolt, EELi ja EHLi andmed pärinevad otse ühingutelt.

Kulutajate gruppidest on erasektori kulutused seotud EELi poolt esitajatasude kogumisega. Ülejäänud osa arvandmetest moodustub erinevatest toetustest.

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Tasud esitajatele salvestatud muusika kasutamise eest (EEL)	€748,237	5.26%	€787,560	-27.78%	€568,756
Artistitulud (erinevad)	N/A		N/A		N/A
Heliloomingu tellimused	€253,375	-9.58%	€229,106	9.56%	€251,000
Loometöötoetused ja -stipendiumid	€487,755	42.05%	€692,839	-13.07%	€602,260
Loometoetused (EEL, EHL, EIL)	€55,992	81.41%	€101,576	1296.00%	€1,418,008
KOKKU	€1,545,359	17.19%	€1,811,081	56.81%	€2,840,024

Tabel 7a. Esitajatasud, loovtöö tulud ning erinevad loometoetused 2018-2020

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Eratarbija	N/A		N/A		N/A
Ettevõtlus- jm erasektor	€786,612	1.91%	€801,666	-24.56%	€604,756
Avalik sektor	€758,747	33.04%	€1,009,415	121.44%	€2,235,268
KOKKU	€1,545,359	17.19%	€1,811,081	56.81%	€2,840,024

Tabel 7b. Kulutused esitajatasudele, loovtööle ning loometoetustele tarbijagruppide lõikes 2018-2020

²² Käesolevas tekstis kasutatud mõistete „artist“ ning „loovisik“ erinevust võib määratleda läbi suhte üldsuse ehk kuulajaskonnaga – artist on bränd, mida tarbijad tunnevad ning mille arendamisega artisti nime taga tegutsev(ad) loovisik(ud) ja neid ümbritsev professionaalne meeskond strateegiliselt tegeleb (Sillamaa, 2019, Pikksilm). Artisti nimi võib olla loovisiku pärisnimi: nt Erki Pärnoja ja Kadri Voorand on artistinimed, samas kui Gordon Sumner on loovisik, kes tegutseb artistinimega Sting.

²³ Sarnaselt fonogrammitootjatega on ka esitajatel autoriõigusega kaasnevad õigused ehk esitajaõigused. Vt AutÕS ptk VIII § 64-68

²⁴ Vt lisaks <http://www.eel.ee/et/>

²⁵ Kulka loometöötoetuse maksmise eesmärk on “võimaldada valdkonna loomeinimesel pühenduda loomingulisele või teaduslikule tegevusele, mille tulemusena valmistatakse ette autori- või esitajaõiguse alla kuuluv loome-, teadus- või kunstiteos”. (<https://www.kulka.ee/sihtkapitalid/helikunst/raha-jagamise-kord-punkt-2.3.1>)

²⁶ Kulka helikunsti sihtkapital “eraldab stipendiume füüsilistele isikutele (sh interpreetidele, heliloojatele, arranžeerijatele, muusikateadlastele jt) loometööle pühendumise ja erialase tegevuse, võimete arendamise ja enesetäiendamise eesmärgil (samal, punkt 3)

²⁷ LLS § 12 lg 3 p 2 <https://www.riigiteataja.ee/akt/LLS>

²⁸ Tingimused on loetletud LLS § 16 <https://www.riigiteataja.ee/akt/LLS>

TEGEVUS- JA MUUD TOETUSED

TEGEVUSTOETUSED

Riik ning kohalikud omavalitsused (KOV) toetavad mitmeid olulisi kultuuri, sh muusikaasutusi tegevustoetusega. Aruandes on liidetud kultuuriministeeriumi eelarves²⁹ väljatoodud tegevustoetused järgnevatele asutustele:

Eesti Muusikafestivalid MTÜ, Eesti Muusika Infokeskus MTÜ, Eesti Muusikanõukogu MTÜ, Pärnu Linnaorkester, Narva linna sümfooniaorkester, Pillifond SA, Rahvusvaheline Arvo Pärdi Keskus SA, Music Estonia MTÜ, Eesti Kontsert SA, ERSO SA, Eesti Filharmoonia Kammerkoor SA, Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA, Eesti Pärimusmuusika Keskus MTÜ, Veljo Tormise Kultuuriselts MTÜ, Tallinn Music Week / Shiftworks OÜ, Estonian Festival Orchestra, Eesti Gregoriaani Ühing MTÜ - Vox Clamantis, Pärnu muusikafestival ja Eesti noored dirigendid - Järvi Festival MTÜ.

Lisaks on liidetud KOVide eelarvete koondülevaadetest³⁰ rida “Muusika (kontsertorganisatsioonid)”. Täpsemalt pole selge, mida need read sisaldavad, kuid selliseid kulutusi teevad Harju, Ida ja Lääne Viru, Pärnu ja Tartu KOVid. Muusikaalastele tegevustele eraldavad mingil määral toetusi ilmselt kõik KOVid, kuid selle kohta praeguste andmete põhjal piisavaid järeldusi teha ei saa.

KRIISIABI

Eraldi on välja toodud 2020. aastal muusikavaldkonda suunatud kriisiabi, milleks kultuuriministeerium avas kaks vooru: “Kultuuriministeeriumilt toetust saavad asutused ja organisatsioonid” (2 mln €) ning “Kultuuriministeeriumilt seni toetust mitte saanud kontserdikorraldajad, muusikakollektiivid, esitajad ja tugiteenused” (ca 1,6 mln €).

MUUD TOETUSED

Muude toetuste alla on kokku koondatud need toetused, mida ei ole praeguste andmete põhjal võimalik täpsemalt muudesse peatükkidesse jaotada. Siia on kokku arvestatud:

- Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali toetused konkursside korraldamiseks, sündmustel osalemiseks, erinevad preemiad jms
- Kultuurkapitali maakondlike sihtkapitalide eraldised helikunsti valdkonda, mida pole võimalik täpsemalt eristada
- Kultuuriministeeriumi toetus muusikakonkursside korraldamiseks
- EAÜ muud toetused
- EASi toetused arenduskeskustele (eraldamise otsuse aasta põhiselt)

Erinevaid muid toetustegevusi tehakse ka väljaspool riiklikke jm korralisi toetusprogramme, nt filantroopia, erasponsorlus ning ka eratarbijaid kaasavad ühisrahastuse platvormid. Nende tegevuste kohta koondatud andmed seni puuduvad.

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Tegevustoetused organisatsioonidele	€13,772,655	20.49%	€16,595,232	-13.17%	€14,410,255
Kriisiabi	€0		€0		€3,649,560
Muud toetused	€722,821	8.30%	€782,846	-2.33%	€764,570
KOKKU	€14,495,476	19.89%	€17,378,079	8.32%	€18,824,384

Tabel 8a. Kulutused tegevus- ja muudele toetustele lõikes 2018-2020

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Eratarbija	€0		€0		€0
Ettevõtlus- jm erasektor	€86,609	-67.32%	€28,300	47.70%	€41,800
Avalik sektor	€14,408,867	20.41%	€17,349,778	8.26%	€18,782,585
KOKKU	€14,495,476	19.89%	€17,378,079	8.32%	€18,824,384

Tabel 8b. Kulutused tegevus- ja muudele toetustele tarbijagruppide (toetajate) lõikes 2018-2020

²⁹ KUMi eelarved on leitavad <https://kul.ee/asutus-uudised-ja-kontakt/organisatsioon/majandusteave>

³⁰ KOVide eelarvete ülevaated on leitavad Rahandusministeeriumi kodulehelt <https://www.rahandusministeerium.ee/et/kohalikud-omavalitsused-haldusreform-maavalitsused/finantsulevaated> Aruandes on kasutatud eelarve täitmise summasid, mitte eelarvete endi summasid.

TOETUSED KOONDATUD

Käesolevas aruandes on võimalusel liigitatud erinevad toetused vastava tegevusalade juurde. Tabelis 9a on koondatud kõik toetused, mille kohta andmed leitavad, ühte vaatesse ning tabelis 9b on toodud jaotus toetuste allikate kohta, mis järgib seni kasutatud tarbijagruppide jaotust. Erasektori toetajatest on andmed EAÜ toetuste kohta. Vähesel määral jagab toetusi ka EFÜ. Ehkki ka EEL, EHL ning EIL on eraõiguslikud organisatsioonid, siis nende jagatavad toetused pärinevad riiklikest vahenditest loomeliitude ja loovisikute seaduse alusel.

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
SALVESTATUD MUUSIKA					
Kulka helikunsti SK	€55,546	26.87%	€70,470	-1.94%	€69,100
EAÜ	€29,625	-52.11%	€14,188	-100.00%	€0
KOKKU	€85,171	-0.60%	€84,658	-18.38%	€69,100
KONTSERDIKORRALDUS					
KUM voorud "Muusikakollektiivid ja kontserdikorraldajad" ja "Muusikafestivalid ja suursündmused"	€930,000	-10.75%	€830,000	0.00%	€830,000
Kulka helikunsti SK kontserdi- ja festivalikorralduse projektitoetused	€903,181	16.06%	€1,048,263	-17.39%	€865,994
EASi "Rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside toetamine - kultuuri ja spordisündmused"	€172,407	-24.60%	€130,000	-100.00%	€0
EAÜ kontserdi- ja festivalikorralduse projektitoetused	€96,675	12.24%	€108,507	-65.21%	€37,750
KOKKU	€2,102,263	0.69%	€2,116,769	-18.09%	€1,733,744

Tabel 9a. Koondatud kulutused toetustele kõikide sektori alaliikide lõikes 2018-2020

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
LOOVTÖÖ, LOOMETOETUSED JA ARTISTITULUD					
KUM "Helilooming ja muusikaalased väljaanded"	€215,000	0.00%	€215,000	0.00%	€215,000
EAÜ heliloomingu tellimine	€38,375	-63.24%	€14,106	155.21%	€36,000
Kulka helikunsti SK loometöötoetused ja stipendiumid	€233,985	78.29%	€417,170	13.94%	€475,332
EHLi, EILI ja EELi loomestipendiumid	€253,770	8.63%	€275,669	-53.96%	€126,928
EHLi, EILI ja EELi loometoetused	€55,992	81.41%	€101,576	1296.01%	€1,418,008
KOKKU	€797,122	28.40%	€84,658	121.91%	€2,271,268
TEGEVUS- JA MUUD TOETUSED					
KUM muusikavaldkonna organisatsioonid	€11,014,772	25.69%	€13,844,522	-12.59%	€12,101,064
KOV muusikavaldkonna kontsertorganisatsioonid	€2,435,363	4.68%	€2,549,260	-15.81%	€2,146,131
Kulka helikunsti SK tegevustoetused	€307,520	-37.74%	€191,450	-14.83%	€163,060
EAÜ tegevustoetused	€10,000	0.00%	€10,000	-100.00%	€0
KUM kriisiabi	€0		€0		€3,649,560
KUM erinevad projektitoetused	€109,000	96.33%	€214,000	-49.07%	€109,000
Kulka helikunsti SK muud muusikavaldkonna toetused	€240,945	1.98%	€245,716	-55.96%	€108,207
EAS "Loomemajanduse tugistruktuuride arendamise toetamine"	€0		€0		€200,000
EAÜ muud muusikavaldkonna toetused	€76,609	-76.11%	€18,300	128.42%	€41,800
Kulka maakondlikud SK helikunsti toetused	€336,268	1.06%	€339,830	0.22%	€340,563
KOKKU	€14,530,476	19.84%	€17,413,079	8.31%	€18,859,384
KÕIK KOKKU	€2,102,263	0.69%	€20,638,027	11.12%	€22,933,496

Tabel 9a. Koondatud kulutused toetustele kõikide sektori alaliikide lõikes 2018-2020

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
Ettevõtlus- jm erasektor	€251,284	-34.30%	€165,100	-30.01%	€115,550
Avalik sektor	€17,263,748	18.59%	€20,472,927	11.45%	€22,817,946
KOKKU	€17,515,032	17.83%	€20,638,027	11.12%	€22,933,496

Tabel 9b. Koondatud kulutused toetustele allikate lõikes 2018-2020

KULUTUSED KEODE VAHENDATUD LITSENTSIDELE

Järgnevalt on ühte vaatesse koondatud kulutused litsentsitasudele muusikateoste, esituste ja fonogrammide kasutamise eest, mis on teostatud läbi kolme muusikavaldkonna kollektiivse esindamise organisatsiooni (KEO). Kui eelnevates vaadetes (nt tabel 3a ja mujal) olid kulutused kontsertesituste ning salvestatud muusika kasutamise eest (nii füüsiliste tiraažide kui ka digikasutuse eest) EAÜ-lt soetatud litsentsidele topeltarvestuse vältimiseks maha arvatud, siis tabelis 10 on need tagasi arvestatud.

Tuleb silmas pidada, et EAÜ reas sisalduvad vaid muusikateoste kasutamise eest kogutud tasud (niivõrd kuivõrd selline eristamine on võimalik – EAÜ kogub tasusid ka nt audiovisuaalteoste kasutamise eest). Kõigi kolme ühingu summad koosnevad nii tasudest kui ka vahendustasudest. Arvestusest on välja jäetud käibemaks, kuna eeldatavasti valdav osa muusika litsenseerijaid on käibemaksukohuslased ning nende jaoks pole käibemaks seega kulu.

	2018	Muutus 2018 → 2019	2019	Muutus 2019 → 2020	2020
EAÜ kogutud litsentsentsitulud (muusikateosed)	€4,346,196	19.12%	€5,177,311	-16.94%	€4,300,219
EFÜ kogutud litsentsentsitulud	€788,663	4.90%	€827,298	-15.46%	€699,405
EEL kogutud litsentsentsitulud	€748,237	5.26%	€787,560	-27.78%	€568,756
KOKKU	€5,883,096	15.45%	€6,792,169	-18.02%	€5,568,380

Tabel 10. Koondatud KEODE kogutud litsentsitasud muusika kasutamise eest 2018-2020

MUUSIKA- VALDKONNA ANDMEPILT TULEVIKUS – VÕIMALUSED JA VÄLJA- KUTSED

Käesolevas aruandes esitatud andmepilt Eesti ühiskonna kulutustest muusikale vahemikus 2018-20 vajab olulisi täiendusi ja täpsustusi. Juurde tuleks tuua juba eelnevalt mainitud muusikahariduse ja -harrastuse, muusikainstrumentide ja muusikatehnoloogia sektorid, kuid täitmist vajaks ka andmelüngad kõigis praegu kajastatud lõikudes. Siiski – nagu viidatud ka sissejuhatuses – moodustab kulutuste vaade vaid ühe osa tervikpildist. Selle kõrvale on vajalik luua ka pakkumise vaade ehk Eesti muusikasektori ülevaade. Siinse aruande koostamise käigus analüüsiti ka Eesti muusikavaldkonna andmete kogumist ja nende põhjal statistika koostamist laiemalt. Järgnevalt lühikokkuvõtte peamistest järeldustest.

ANDMEPÕHIST TEADMIST VAJAB NII SEKTOR KUI KA POLIITIKAKUJUNDAJAD

Mida täpsem on teadmine keskkonnast, kus toimetatakse ning mida püütakse mõjutada, seda täpsemini saab seada eesmärgid, suunata ressursse ja saavutada tulemusi. Kvaliteetsed andmepildid on sedalaadi teadmise üheks alustalaks. Artistid ja mänedžerid, kes teavad, kui palju, kus ning kelle poolt korraldatakse ja külastatakse Eestis kontserte, saavad nutikamalt tuleviku kontserttegevusi planeerida. Autorid, produtsendid ja muusikatootjad, kel on ülevaade, millistes kanalites millist muusikat Eesti inimesed kuulavad ning kui kiiresti kasvab nt digikanalite kasutus (ja tasuvus), saavad täpsemini planeerida, kus ja kuidas oma uut muusikat levitada nii, et see jõuaks just selle muusika publikuni ning teeniks tagasi tehtud investeeringud.

Samuti on ilma täpsemate andmepiltideta raske kujundada valdkonna poliitikat. Uues “Kultuuri arengukava 2021-2030”³¹ dokumendis seatakse eesmärgiks teadmispõhine poliitikakujundamine:

“Kultuuripoliitika kujundamine ja elluviimine tugineb koostööle, teadmistele ja pikaajalisele vaatele. Riik langetab kultuuripoliitilisi otsuseid läbipaistavalt, kaasavalt ja teadmispõhiselt. .../. Teadmispõhisus eeldab süsteemselt kogutud andmeid ja läbiviidud uuringuid ning mõjuanalüüse”³².

Eesmärgi elluviimiseks on arengukavas planeeritud regulaarselt ja järjepidevalt läbi viia uuringuid ja arendada kultuuristatistikat, mis võimaldab saada kultuurisektorist ülevaatlikuma ja ajakohasema pildi. Lisaks toetab poliitikakujundamist süsteemne statistikakogumine ja suurandmete analüüs. Kogutud andmed, uuringud ja nende tulemused on võimalikult suures ulatuses kavas kättesaadavaks teha avaandmetena³³.

Teadmistepõhise otsustamise võimekust on andmete ja uuringute najal plaanis tõsta ka muusikavaldkonnas:

“Muusikavaldkonna arengut toetavad ajakohased andmed ja uuringud. Valdkonnale tagatakse võimekus teha otsuseid teadmistepõhiselt. Luuakse muusikastatistika kogumise ja analüüsimise võimekus ning viiakse läbi valdkonnaspetsiilisi uuringuid ja sotsiaalmajanduslike mõjude hindamisi”³⁴.

HETKESEIS JA VÄLJAKUTSED

Paraku, nagu märgitakse ka Praxise “Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020” lõpphindamise aruandes, hetkel muusikavaldkonnas jätkusuutlik andmete kogumise süsteem puudub³⁵. Väljakutseid on mitmeid ning neist olulisemad on järgmised:

Puudub muusikavaldkonna toimimise mõtestamiseks ja mõõtmiseks vajalik ühtne kontseptuaalne raamistik, mis määratleks põhimõisted ning mõõdikud.

Muusikavaldkonna andmete kogumine on seni lünklik ja killustunud. Muusikavaldkonna kui ühe loomemajanduse sektori kaardistuse viib riigi tellimusel iga nelja aasta tagant läbi Eesti konjunktuuriinstituut (EKI) ning teatud kontserdielu alaseid andmeid kogub Eesti Statistikaamet. Teataval määral on informatsiooni Kultuuriministeeriumi haldusalas toimetavate asutuste ja loomeliitude kohta ning samuti koguneb teatud liiki andmeid kollektiivsetesse esindusorganisatsioonidesse. Paraku pole seni erinevatel põhjustel õnnestunud erinevaid andmeid üheks tervikpildiks kokku koondada. Käesolev aruanne täidab osa sellest puudujäägist, kuid tarvis on laiendada nii nõudluse põhise andmepildi ulatust kui ka tegeleda pakkumise poolt kajastava andmepildi loomisega.

Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorite (EMTAK) süsteem ei vasta muusika- ning ka kultuurivaldkonna reaalsele tegevusaladele ning ei võimalda selle alusel kogutud andmete põhjal piisavalt kvaliteetset statistikat koostada. Seda on kinnitanud ka EKI igas loomemajanduse kaardistuse aruandes³⁶. EMTAK tugineb üle-Euroopalisele NACE süsteemile, kuid teatud mahus on võimalik koode täpsustada ka riigipõhiselt.

Kollektiivse esindamise organisatsioonide kätte koguneb erinevaid muusikavaldkonna toimimist peegeldavaid andmeid, kuid nende kasutamine valdkonna terviklike andmepiltide kujundamiseks on erinevatel põhjustel raskendatud. Esiteks ei salvesta KEOd kõiki andmeid liidestatavatesse andmebaasidesse, kuna selleks puudub nende endi töö seisukohast otsene vajadus, isegi kui laiemas plaanis võiks olla tegemist kasulike andmetega. Samuti on KEOde kätte kogutavad üksikandmed kaetud konfidentsiaalsuskohustustega ning selleks, et need võiks teoreetiliselt olla tulevikus liidestatud teiste andmebaasidega, on tarvis osapoolte nõusolekut, usaldusväärset andmehalduse protsessi ning tehnilisi lahendusi, mille väljaarendamiseks vajavad KEOd ka tuge.

Seni on puudunud muusikaandmete kogumise korraldaja ja eestvedaja ning selleks ka vajalik rahastus. Tänapäevaks on andmete kogumise parandamise vajalikkus seatud kultuurivaldkonna strateegiliseks eesmärgiks ning eeldatavasti on selleks võimalik leida ka vahendeid, kuid killustatud andmete kokku toomiseks ja andmebaaside liidestamiseks on tarvis mitmeid osapooli kaasavat strateegiat ja protsessi- ning haldusmudelit, millel on pikaajaline vaade ja rahastus.

VÕIMALIKUD LAHENDUSED

Pikaajalises vaates tuleb selleks, et saavutada kultuuri arengukavas eesmärgiks seatud süsteemne andmete kogumine, juba kogutavad andmed ühtlustada ning andmebaasid liidestada, vajadusel luues ka uue andmebaasi. Olulisemad andmeallikad muusikavaldkonna toimimise mõtestamiseks on järgnevad:

Muusikavaldkonna juriidiliste isikute majandustegevuse andmed, mis on kätkevad majandusaasta aruannetesse ning esitatakse Registrite ja Infosüsteemide Keskusele. Ettevõtete majandusandmeid on võimalik sorteerida EMTAKi põhisele ning seega sõltub nii loodav statistika ka EMTAK süsteemi kvaliteedist.

KEOde kätte kogunevad mitmekülgsed muusikaelu kajastavad andmed, sh toimunud kontsertide arv, aeg, toimumiskoht, müüdud piletite hulk ja piletimüügitulu; uute teoste, fonogrammide ja esituste hulga ja nende kasutamise andmed Eestis jms.

Avaliku sektori toetuste andmed, mis peegeldavad kes, milleks, millal ja kus on toetust saanud.

Andmebaas, mis liidestaks üksikandmete tasandil ainuüksi need kolm olulist allikat, looks väga laialdased võimalused püstitada erinevaid mõjuanalüüside aluseks olevaid uurimisküsimusi ning teha vastavaid päringuid. Näiteks, kui palju kontserte korraldati erinevates Eesti piirkondades, kelle poolt ning millises mahus toetuste toel; kui palju uut Eesti loomingut loodi, esitati ja salvestati ning anti välja antud aastal; milline on Eesti muusikaettevõtlike majandustegevuse maht ning hõive jpm.

Sellise andmebaasi loomine eeldaks aga mitmete kaalukate väljakutsete ületamist, sealhulgas:

Andmekvaliteedi parandamine. Nt EMTAKi puhul süsteemi arendamine ning juurutamine valdkonnas jm.

Erinevate osapoolte nõusoleku saamine üksikandmete kasutamiseks. See puudutab kõiki, kuid iseäranis KEOde liikmeskonda – autoreid, fonogrammitootjaid ja esitajaid – keda on kokku 6000 - 7000.

Mahukate tehniliste ja juriidiliste arenduste kavandamine ning realiseerimine.

Mitmeid osapooli kaasava ja huve (sh andmete konfidentsiaalsusnõudeid ja turvet) rahuldava haldusmudeli loomine, käivitamine ja rahastamine.

JÄRGMISED SAMMUD

Esiteks tuleb läbi viia laiapõhjaline vajaduste analüüs – seda nii muusikavaldkonnas tegutsejate, neid esindavate erinevate ühingute kui ka avaliku sektori kaasamise kaudu. Sellele peab järgnema kaardistatud vajaduste põhjal võimalike lahenduste detailne kavandamine ning nende tehnilise, juriidilise ja administratiivse teostatavuse analüüs. Sobiva lahenduse rakendamine vajab pikaajalist rahastusmudelit ning juurutamist.

³¹ Leitav <https://www.kul.ee/kultuur2030>

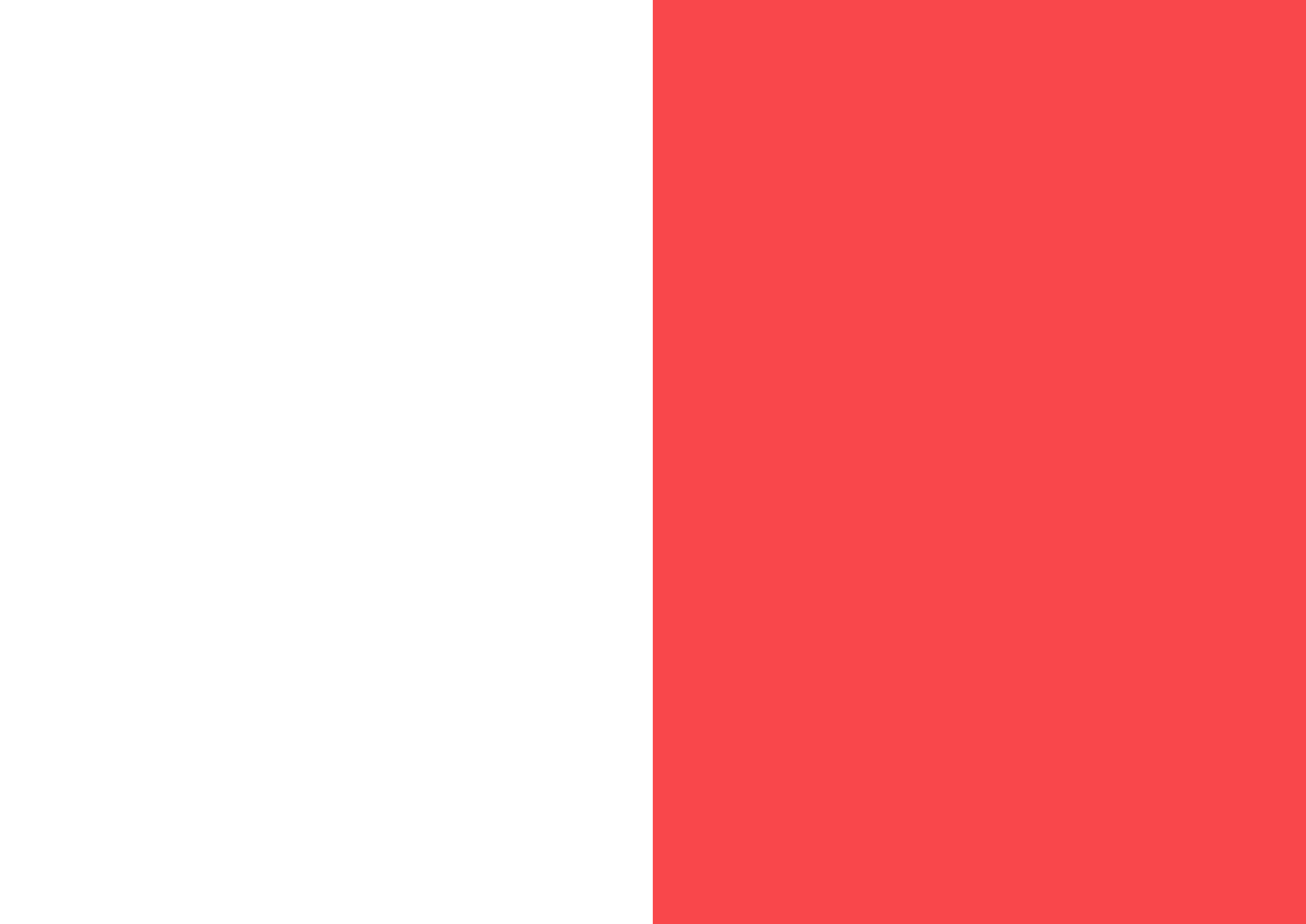
³² Kultuuri arengukava 2021-2030”, lk 5

³³ “Kultuuri arengukava 2021-2030”, p 3.3, lk 17

³⁴ “Kultuuri arengukava 2021-2030”, Lisa 5. Valdkondlikud teemalehed. P 14, lk 5.

³⁵ Michelson, A., Nuiamäe, M., Kendrali, E., Ester, J., Murasov, M., Haaristo, H.-S., Mägi, E., Siimsen, I. (2021). Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020 lõpphindamine. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

³⁶ Näiteks: „oodatakse, et statistilise süsteemi korrastamisel töödeldaks esitatud andmeid ühtselt (õigete ja piisavalt täpsete EMTAK koodidega)” (EKI 2009: 34); „Analüüsi raskendab asjaolu, et EMTAK koodid ei vasta täielikult uuringu vajadustele. Statistikat on kõige raskem kokku panna muusika, kunsti ja käsitöö valdkonna kohta” (EKI 2013: 48); “EMTAK koodid ei vasta muusika väärtusahelale, on kohati ebaõiged. Valdkonna põhikoodid ei hõlma kogu valdkonda.” (EKI 2018: 30).

Väljaandja:
Music Estonia
@2022

Autor:
Virgo Sillamaa

Konsultant:
Henri Roosipõld

Koordinaator:
Ingrid Stroom, Music Estonia haru Live Music Estonia juht

Koostööpartnerid:
Eesti Autorite Ühing
Eesti Fonogrammitootjate Ühing
Eesti Esitajate Liit
Eesti Interpreetide Liit
Eesti Heliloojate Liit
Eesti Kultuurkapital
IFPI Soome esindus

Täname:
Eesti Kultuuriministeerium
Eesti muusikaettevõtted

Kujundaja:
Viktor Gurov